

ons and hier bleven omdat ze niet verder westwaarts gedrongen konden worden. Zeker is, dat zelfs VJRCHOW tot nog toe geen kans ziet om de door mij beschreven Zeeuwenschedels tot Germanen te stempelen. Dat ze eenig in hun soort zijn zouden, zoo als hij mogelijk acht, reken ik niet waarschijnlijk, omdat ik den typus niet alleen in Zuid-Beveland vond, maar de éénige mij bekende uit Noord-Beveland den zelfden typus vertoont. Het portret van onzen beroemden vlootvoogd Michiel Adriaansz. de Ruyter geeft ook reden om te vermoeden dat deze drager was van den zelfden typus. Wie helpt mij ook in dezen om meer zekerheid te krijgen?

Als algemeene uitkomst van mijne onderzoekingen van Nederlandsche schedels vermeld ik ten slotte dat ik tot nog toe alleen aan den westelijken zoom van ons land afwijkende typen gevonden heb. Overal elders dan dáár is de gemiddelde schedelwijzer vrij wel dezelfde en gelijk 77. Ook deze voorloopige uitkomst verdient echter nader getoetst te worden door onderzoek van schedels uit andere plaatsen.

Met de vurige bede om ondersteuning van deze studiën door toezending van het benodigde materiaal besluit ik dit verslag.

Leiden, 22 Mei 1877.

Geëerde Heer!

Er is over 't bewuste punt al weinig meer te zeggen dan wat, in hoofdzaak, in uwven brief vermeld staat. Ik geloof niet dat men tegen de bewering: „*auf dem engen Standpunkt der neuen (NB.) politischen (NB.) Eintheilung (1) des Landes* enz., iets anders behoeft te antwoorden dan dat TACITUS zich toch wel niet schuldig gemaakt zal hebben aan kleingeestig *Hollandsch* patriotisme. Alkmaar heeft nooit in Westfriesland, steeds in Kennemare gelegen.

In de hoogst verdienstelijke *Commentatio ad quaestionem Ac. Gron.:* „*Quinam fuerunt Frisiae termini pro diversis aetatibus diversi*” van J. VAN DOORNINCK, Gron. 1835, vindt men de zaak van historische zijde grondig behandeld.

Het staat volkomen vast dat in den Romeinschen tijd de Friezen zich *niet* tot het Sincfal of Zwin (dat in 't voorbijgaan gezegd bij Sluis in Vlaanderen ligt) uitstrekten. Wanneer is dat dan wel 't geval geweest? De eenigste mogelijkheid is tussehen 500—600. Want na 600 hebben de Friezen, als stam, het nooit verder gebracht dan Duurstede en Utrecht, en dan nog wel voor zeer korten tijd.

Het is geenszins onmogelijk dat de Frankische (d. i. ook Nederlandsche) koningen, na de Friezen aan hun gezag onderworpen te hebben, om ons onbekende redenen een *nieuwe* staatkundige indeeling gemaakt hebben, waarbij zij de zeekust tot bezuiden de Schelde tot Friesland gebracht hebben. Immers blijkt uit al de verdeelingen, door Frankische vorsten gemaakt, dat zij, men zou zeggen stelselmatig, het stambeginsel ('t beperkte „nationaliteitsbegrip” zou men tegenwoordig zeggen) trachtten te fnuiken. Het mag wel eens uitdrukkelijk opgemerkt worden dat de Friesche wetten, waarop men zich beroept, den Friezen *geschonken* zijn (naar modern spraakgebruik: *geoc-troijerd*) door den koning der Franken, KAREL den Grooten. Zoo leest men in den

aanhef van de 17 Keuren voor Hunsingo, Emsigo, Westerlauwers en Rüstringen in den Latijnschen tekst, waarmede de 4 genoemde Friesche overeenstemmen.

„Haec est prima petitio et Karoli regis concessio omnibus Frisonibus, quod universi rebus propriis utantur, quam diu non demeruerunt possidere.” RICHTHOFEN, *Friesische Rechtsquellen*, blz. 2.

Herhaalde malen wordt gezegd dat de Friezen hun recht en hun voorrechten aan KAREL, den vreemden overheerscher dus, te danken hebben.

Eene zeer opmerkelijke plaats is die men in de 10de Keur (RICHTHOFEN, blz. 16) aantreft. Ik schrijf ze hier af:

„Decima petitio est: Frisones non oportere exercitum ducere ulterius, quam ad *Wiseram* versus orientem, et versus occidentem usque *Fli*; versus austrum non remotius quam possint in vespere redire, ut eorum possint patriam tenere contra fluctus et gentilem exercitum (d. i. de Noormannen). Petivit autem rex Karolus (!) quod ipsi ultra (!) proficisci vellent: in orientem usque Hiddeseckere, et in occidentem usque Sinefallum. Et obtinuerunt id Frisones apud Karolum quod ipsi bannos suos ultra non servarent, quam in orientem ad *Wiveram* et in occidentem usque *Fli*.”

Derhalve koning KAREL wilde dat de Friezen ter beveiliging des lands krijgsveld zouden verrichten tot aan 't Sinefal, doch op hun eigen verzoek schonk hij hun 't voorrecht dat zij niet verder 't land te bewaken hadden dan tusschen Vlie en Wezer. Als reden van hun eigen verzoek geven zij op, dat zij 't „vaderland” wenschten te kunnen beschermen tegen de zee en de Noormannen. Was dan 't land bezuiden Vlie en beoosten Wezer hun vaderland niet? Blijkbaar, in *hun* beschouwing, niet, hetgeen niet uitsluit dat ze enkele stammen bewesten Vlie en beoosten Wezer als halve Friezen kunnen beschouwd hebben.

Wie zich op de Friesche wetten beroept, behoort niet met twee maten te meten en onkritisch er uit over te nemen wat hem in 't betoog te pas komt en 't andere verzwijgen.

In de tongvallen van Egmond af tot Duinkerken toe is geen spoor van Friesch te ontdekken; enkele plaatsnamen in Zeeland en Westvlaanderen, die op *muiden*, zouden Friesch *kunnen* wezen, en zijn in allen gevalle niet Frankisch, 'twelk *monden* zegt. Maar *muiden* is evenzeer Saksisch, en daar Diksmuiden bijv. ver over de grenzen ligt van theoretisch Friesch gebied, zuidelijk van 't Sinefal, zoo volgt dat *muiden* Saksisch is, of dat het Sinefal door de Friezen verkeerdelijk als zuidelijkste grens opgegeven wordt.

Dat er in Holland, Zeeland, Vlaanderen wellicht Friesche dorpen of koloniën geweest zijn, is heel wel mogelijk, al is er tot nog toe geen enkel feit voor aangevoerd. De eenigste die van Friezen buiten Friesland (en Westfriesland) spreekt in den Romeinschen tijd is PLINIUS; waar hij die afdeeling plaatst, blijkt uit zijn woorden niet. Het Friesch, benevens 't zoo naverwante Angelsaksisch, vormt inderdaad den overgang, om zoo te zeggen, tusschen 't Skandinavisch en 't Frankisch-Saksisch. Hoe weinig politieke en linguïstische verdeelingen met elkaar overeenkomen, blijkt o. a. daaruit, dat de oude Engelschen hun eigen taal nooit anders dan Englisc (d. i. Angelsch) noemen, maar zich zelve als volk nooit anders dan Saksen.

In woordenkeus staat het Friesch dichter bij 't Frankisch-Saksisch, d. i. Nederduitsch

---

1) In de *Fries. Rechtsquellen*, bl. 539 lezen we: „toen verloor hij (koning KAREL) ons van RADOUD, den Deenschen koning, en van de eijnsbaarheid,” enz. Dat is wel niet historisch waar, doch kenmerkend voor de denkbeelden der oude Friezen ten opzichte der Frankische vorsten.

der Nederlanden en van Noordduitschland, dan bij 't Skandinavisch. Het omgekeerde geldt van den klank, de uiterlijke physionomie der taal. Er is geen twijfel aan, dat het verkeer tusschen Friezen en Franken-Saksen altoos zeer levendig geweest is; van daar dat de phraseologie der Friezen weinig afwijkt van de Nederduitsche. De vorm der woorden is echter zoodanig dat een Hollander veel gemakkelijker Hoogduitsch verstaan zal, zonder het geleerd te hebben, dan Friesch. Enkele Friesche klanken leert de Hollander of Westfaal nooit of althans met de grootste moeite uitbrengen; omgekeerd brengen de Friezen het niet licht zoo ver, dat zij de Hollandsche en Westfaalsche *g* zich kunnen eigen maken.

Onze *g*-uitspraak kan men 't shibboleth noemen van alle Nederduitschers, in tegenstelling tot Friezen en Hoogduitschers. Nu heerscht die *g* over 't geheele Nederduitsche gebied, en zij heerschte reeds bij de Franken onder CHLOWIS en in de Salische woorden, die ons in de Salische wet overgeleverd zijn. Reeds daarin worden onophoudelijk de *g* en de *ch* met elkaar verward, zelfs aan 't begin van een woord, op dezelfde wijze als menig Hollander *choed* voor *goed* zegt.

Uit de algemeene verspreiding der *g*-uitspraak over Nederduitsch gebied, volgt natuurlijk niet dat er niet hier en daar geïsoleerd Friesche gemeenten kunnen bestaan hebben te midden van Franken en Saksen. Het is geenszins zoo zeldzaam dat zelfs gansche volken hun taal of dialect verliezen. Hoeveel te lichter zal dat geschieden bij kleine minderheden. Het is denkbaar dat ook de Westfriezen van Noordholland de *g*-uitspraak van hun Kennemburen in verloop van tijd hebben aangenomen. Doch, indien wij geen andere gegevens hadden voor 't Friesche karakter der Westfriezen, zou 't *gemis* van den *Frieschen g*-klank waarlijk 't bewijs niet leveren voor der lieden Friesche afkomst. Het blijft nog altoos de vraag of de Westfriezen zuivere Friezen waren. Zeker is het evenwel dat zij door de Kennemers voor Friezen gehouden of ten minste daarmee gelijk gesteld werden.

Kortom, indien er ooit Friezen zich voor goed ten Zuiden en Westen van de grenzen van Kennemerland en ten Zuiden van de Zuiderzee gevestigd hebben, moet het in onbeduidend kleinen getale geweest zijn. In de tongvallen is er geen enkel spoor van Friesch te vinden, niet slechts thans, maar zelfs in de middeleeuwsche oorkonden.

Over de *Annales Fuldenses* en dergelijke bronnen, die in geographische kennis niets te beteekenen hebben, behoeft men nauwelijks te spreken. Wie Deventer eene stad in Friesland noemen, of Teisterbant door Friezen laten bewonen, hebben in zake van aardrijkskunde geen gezag. Men verwondere zich over die onwetendheid niet; als zooveel geleerden 't Sincfal, de Maas en de Schelde (nog wel in 't enkelvoud!) met elkaar verwarren of denken dat het er niet op aankomt in geographie meer precisie te gebruiken, is het waarlijk zeer begrijpelijk dat de monniken van Fulda al niet betere en nauwkeuriger denkbeelden van ons land hadden.

Het is niet te ontkennen dat de *Lex Frisionum*, eene politiewet of strafwet, ook voor de streek tusschen Vlie en Sincfal voorziet. Doch daar de Germaansche woorden in de *Lex Frisionum*, zooals *nôtnumfti*, bepaaldelijk *niet* Friesch zijn, en waarschijnlijk aan 't Frankische spraakgebruik ontleend, zoo moet men wel tot de gissing komen, dat een "Friesland" van Vlie tot Sincfal eene schepping was der Frankische vorsten.

Gij hebt alle vrijheid, geëerde Heer, zoo veel en zoo weinig, als gij oorbaar acht, van deze regelen gebruik te maken.

Geloof mij

Hoogachtend den Uwe,

H. KERN.